

Afrika och migrationsdramat - den flodvåg mot Europa som aldrig kommer att sina

av Tidiane Kassé

Migrationen från Afrika till Europa är inte något nytt fenomen och inte heller någonting som pågår tillfälligt. Orsakerna är i grunden ekonomiska och härrör från såväl kolonial som postkolonial tid. Nutidens migrationsvåg gick att förutse konstaterar Tidiane Kassé i denna artikel som sätter in den afrikanska migrationsvågen i ett större perspektiv.

Migration är lika gammalt som Afrika självt. Folk har alltid flyttat på grund av jakt efter ett bättre liv. Den ekonomiska krisen i Afrika som drivits av en utvecklingspolitik som införts på kontinenten av Världsbanken, IMF och andra givare är en av de faktorer som tvingar vissa afrikaner att göra farliga resor till Europa i ett försök att förbättra sina levnadsvillkor.

I vissa afrikanska kulturer är resor en elementär handling. En man blir en man när han lämnar sin familj för att färdas långt för att upptäcka andra människor och andra kulturer, för att konfrontera den verkliga världens realiteter. Detta innebär att lämna komfort och en mors omsorg, långt ifrån en faders beskydd. Resa iväg innebär att få fler erfarenheter; att komma tillbaka berikar en grupp med vad som lärts i den andra världen. Denna kultur kännetecknar Soninkés - en gränsöverskridande befolkningsgrupp som lever inom Senegal, Mali och Mauretanien. I detta område är byarna tomma. Från husen hörs huvudsakligen kvinnors skratt och barn som skriker. Männerna har gett sig iväg. De flyttade någon annanstans. Soninkés är några av de mest rörliga människorna i Afrika. Deras rörlighet har pågått sedan kejsardömet Ghana (700 - 1000-talet).

I Diawara, en Soninkéby 800 km från Dakar, är mer än 50 procent av befolkningen franska medborgare. Nästan alla av dem är återvändande migranter, som kom tillbaka för att bosätta sig i sitt ursprungsland när deras europeiska eller afrikanska bana slutade. De som ännu inte har återvänt lämnade sina fruar och barn i lyxiga bostäder. Husen som växer i Diawara andas en oväntad komfort. TV, kylskåp, luftkonditionering, etc., finns bakom väggarna. Så långt

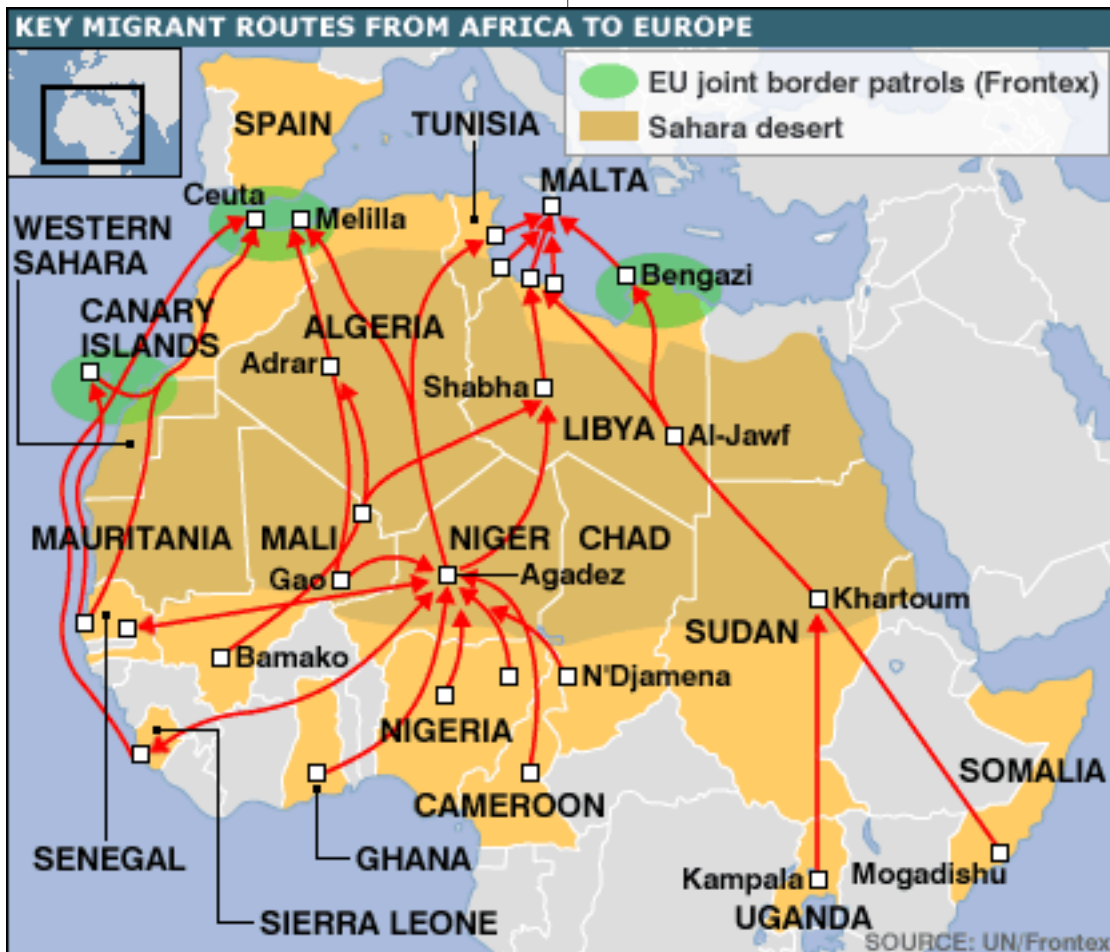
från Dakar, i ett landsbygdsområde där fattigdom drabbar 70 procent av befolkningen [1], kan man inte föreställa sig denna situation.

Varje månad skickar migranter pengar till månatliga kostnader; från Frankrike, Tyskland, Italien eller någon annanstans. Sjukvårdskostnader, undervisning, allt går åt för att ta hand om familjen. I Soninkés gemenskap mäts framgång i utvandring med den lätthet med vilken familjen är kvar i byn. Penningremitterande är omfattande. År 2015 uppskattade Världsbanken penningöverföringar från diasporan till \$ 601 miljarder, inklusive \$ 441 miljarder till utvecklingsländer. I Senegal har runt \$ 2 miljarder underblåst denna krets. Detta motsvarar mer än det officiella utvecklingsbiståndet (ODA).

De pengar som skickas är inte bara för familjer. De bidrar också till samhällsutveckling. På grund av genomförandet och finansiella återhämtningsplaner som infördes av Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken under 1980-talet har afrikanska staterna vänt ryggen åt sociala utvecklingsinvesteringar, varken byggt sjukhus eller vårdcentraler, skolor, osv, men privatiserat och avskedat hundratals och åter hundratals arbetare i stället. Denna politik har börjat förändras i dag. Afrika är en kontinent där för tio år sedan tillväxten var cirka 5 procent, men skadan av det förflutna är omätbar. Rekonstruktion är svårt.

Få min mor ut ur fattigdom

I årtionden har afrikanska folk tagit sitt öde i egna händer. Under denna period där stater har övergivit sitt sociala ansvar, under tryck från västländer och internationella

finansinstitut har samhällsutveckling blivit en fråga för emigranter. Det är de som byggt skolor, vårdcentraler och brunnar eller finansierat borrade vattentorn. De som väljer vägen med exil i dag har samma förhoppningar. De har sett en granne eller en kusin få "sin mor ur fattigdom" med de pengar de tjänat under emigrationen och de har bara detta ledmotiv i åtanke när de slår in på vägen i öknen, genom Libyen eller Marocko, som slutar i Europa. De flesta av dem har en startpunkt. De vet inte sin destination. De kommer att stanna där solidaritet kommer att erbjuda dem asyl. Många av dem kommer att gå förlorade på vägen, dö av törst i öknen eller drunkna i Medelhavets vatten. Men ingen av dem tänker på att lämna och återvända med tomma händer. Hellre dö än att ställas inför ögonen på dem som blev kvar.

Dessa migrationsrörelser är inte nya. Migration har format Afrikas länder och är en del av dess historia. De första rörelserna från stat till stat började efter självständigheten. Europa var inte målet för resan. De var mestadels interna inom Afrika. Från västafrikanska länder var de viktigaste destinationerna Elfenbenskusten och Demokratiska Republiken Kongo (fd Zaire) i Centralafrika. Idag sker två tredjedelar av Afrikas migration fortfarande inom Afrika och är riktade mot de oljeproducerande länderna som Gabon och Ekvatorialguinea, där det "svarta guldet" fortfarande vilseleder trots råder och utvisningar.

Migration till Nord står för mindre än en tredjedel av migrationen från Afrika, även om tusentals afrikaner är bland de 700.000 invandrare som korsade Medelhavet för att landa i Europa 2015, enligt International Organization for Migration.

Inga jobbutsikter

Det var från 1970 som befolkningsströmmar till Europa började intensifieras. Deras ekonomi gick på högvarv, europeiska länder behövde arbetskraft för att fylla upp med okvalificerade arbeten. Bilden av de invandrade arbetarna vid fordonsmonteringsband eller som sophanterare på gatorna i Paris började bli ett faktum. Fram till mitten av 1980-talet fanns det inget behov för en medborgare i de forna franska kolonierna att ha visum till Frankrike. I denna rörelsefrihet var flödet av människor konstant. Med möjligheten att återvända hem om det behövdes, förblev invandrare i Europa bara för den tid de arbetade och reste tillbaka till sina familjer för helgdagar. Familjeåterförening var en onödig lyx.

Stängningen av de europeiska gränserna inträffade vid en tidpunkt då de afrikanska ekonomierna var i en period av kris. Ekonomisk och finansiell återhämtningspolitik genomförd på föreläggande av Världsbanken och IMF började ge effekt. Ostrukturerade började staterna att kollapsa. Arbetslösa akademiker gick samman med avskedade arbetare. För de tusentals och åter tusentals ungdomar som befann sig utan framtidsutsikter, blev emigration den enda lösningen. Och strömmen började utvecklas på 1990-talet.

Europa, forskansad bakom sina gränser, lever i en illusion av trygghet. Gränser kan inte tätas. Blockerad av visumrestriktioner fann afrikanska migranter alternativa vägar. Via Marocko gjorde de Ceuta och Melilla till dörrar för nytt hopp. 1

I Senegal började historien om dessa resor med kanot till Spanien anekdotiskt. I sökandet efter den fisk som var knapp vid dess kuster eller i mauretanska vatten, befann

sig fiskarna från Saint Louis utanför Spaniens kust, tusentals kilometer från sin startpunkt. Deras historia började sedan spridas och andra fiskare började gå över till att smuggla snarare än att söka fisk i tomma hav. De utökade sina kanoter, tog ombord hundratals äventyrare och lanserade olaglig emigration. Den nådde sin höjdpunkt mellan 2007 och 2009.

Hundratals illegala invandrare dog, förlorade i havet. Skandalen skulle sprida ut inför världen under 2006, när kanoters last hamnade i havet, drunknade eller försvann. Makabra historier åtföljer deras odysseer. Delirium och galenskap under dagar till sjöss, interneringsläger för dem som kunde landstiga och påtvingat återvändande efter ett misslyckat äventyr, utan tillgång till de mest grundläggande rättigheterna.

De som reser genom öknen möter inte ett bättre öde. Efter att ha korsat Sahara genom Mali och Niger i händerna på äventyrare, hamnar de i Libyen eller Tunisien, i väntan på båten som ska ta dem till andra sidan Medelhavet. Odyssén kostar ibland € 1000 till € 2000, ofta finansierad genom mödrars livförsäkringar, landrättigheter som säljs av fadern eller smycken som sålts på marknaden.

Vid tidpunkten för nyheterna, när tragedins dödsiffra sprids råder i den allmänna opinionen en viss trötthet. Att höra dödstal innebär inte längre någon sorg. Tusen döda låter som en död. Kroppen av ett barn som misslyckats på en strand eller kroppen av en gravid kvinna som avvisades av vågorna är knappast chockerande. De döda är "ansiktslösa" och deras antal förblir abstrakt. Det är när dramat når en familj eller en by som känslan överstiger nickningen. Händelsen är sällsynt. Migrationsberättelser är ibland alltför globala och inte kopplade till personliga dramer. En eritrean, en syrier eller en irakier som försvinner i Medelhavet betyder inte mycket i denna del av världen. Det är därför solidariteten är så svårt att bygga i söder, för att ta itu med denna skandal.

Afrikanska staters tystnad

Emigration är ofta ett dolt drama. Historien om sonen som har rest förblir hemlig tills nyheten om framgång kan berättas. Och vissa familjer förväntar sig att höra från sin son som har varit försvunnen i mer än ett decennium, klamrar sig fast vid hoppet om att en dag avbryts när nyheterna kommer, som säger att han lever.

På global nivå föredrar afrikanska stater att lyfta bort en fråga som är ett tecken på deras eget misslyckande. Ungdomar som lämnar, med vissheten om att spela på rysk roulette med sina liv, materialiserar sysselsättningspolitikens konkurs och den förtvivlan som fästs vid ett liv med hopplös framtid.

För tio år sedan, när länder som Senegal allierade med europeiska regeringar för att bli del av Frontex-programmet (EUs yttre gränser) kallade kandidaterna till migration det för förräderi. Polisen patrullerade längs stränderna för att avbryta försöken att lämna med kanot. Men flödet har inte upphört. Det avleds att föda ökenvägarna. Unga människor fortsätter att lämna. Om Libyen är landet i kaos, tror de att det är i den här röran de högst sannolikt har möjlighet att avresa för ett nytt liv.

I april 2015 beräknade FNs flyktingkommissariat (UNHCR) 1700 döda invandrare bara för den månaden. Tystnaden i Afrikanska unionen var indignerande. De säll-

synta uttalanden som gjordes i afrikanska huvudstäder begränsades till ånger och fördömande. Ingen föreslog lösningar. Alla förväntade sig att EU-Afrika unionens toppmöte som hölls i Malta i november 2015 skulle ta itu med problemet med den illegala invandringen. Än en gång, kontinentens öde var under andras gunst. EU utlovade 1,8 miljarder Euro, i avvaktan på afrikanska statliga bidrag. Men dessa miljarder är inte lösningen. De kommer att ta slut och lämnar ett system som skapar utanförskap och elände.

Den unge Soninke kommer alltid tänka på att lämna. Huruvida det blir till Europa eller till andra afrikanska länder, så kommer de att fortsätta det de påbörjat.

1. Senegal National Statistics Agency 2015.

* * *

Tidiane Kassé är redaktör för den franska upplagan av Pambazuka News.

Artikeln har varit publicerad i Pambazoka News april 2016.

Artikeln presenteras i svensk översättning med tillstånd av författaren och Pambazuka News.

Redaktör: Claes Olsson